

УДК 616.89

О.М. Зінченко

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАГАЛЬНИХ ЗАКОНОМІРНОСТЕЙ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Український НДІ соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України, м. Київ

Ключові слова: психічні розлади, захворюваність, поширеність, сільське населення, психіатрична допомога

Вивчення тенденцій та закономірностей захворюваності населення є важливою складовою вирішення і планування стратегічних завдань розвитку як галузі охорони здоров'я, так і держави в цілому [1].

На всіх етапах розвитку охорони здоров'я вивченню захворюваності приділялась велика увага. Захворюваність вивчалася за даними спеціальних досліджень, у т.ч. поглиблених, у роки проведення переписів, за статистичними даними. Нині в Україні функціонує сучасна система медико-статистичної служби, розгалужена мережа її закладів дає змогу отримати диференційовану картину захворюваності різних статевих-вікових груп населення у регіональному аспекті [2;3].

Важливими показниками стану здоров'я населення є захворюваність і поширеність хвороб. Захворюваність характеризує можливість адаптації населення до чинників довкілля, а поширеність хвороб значною мірою відображає накопичення хронічної патології [4].

Мета роботи - вивчити загальні закономірності психічного здоров'я сільського населення України.

Методи, використані під час виконання роботи: статистичний (дані галузевої статистики за 2000-2010 рр.); системного підходу, структурно-логічного аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення. З метою вивчення особливостей стану психічного здо-

ров'я сільського населення України нами проведено аналіз даних офіційної статистики за період з 2000 по 2010 роки.

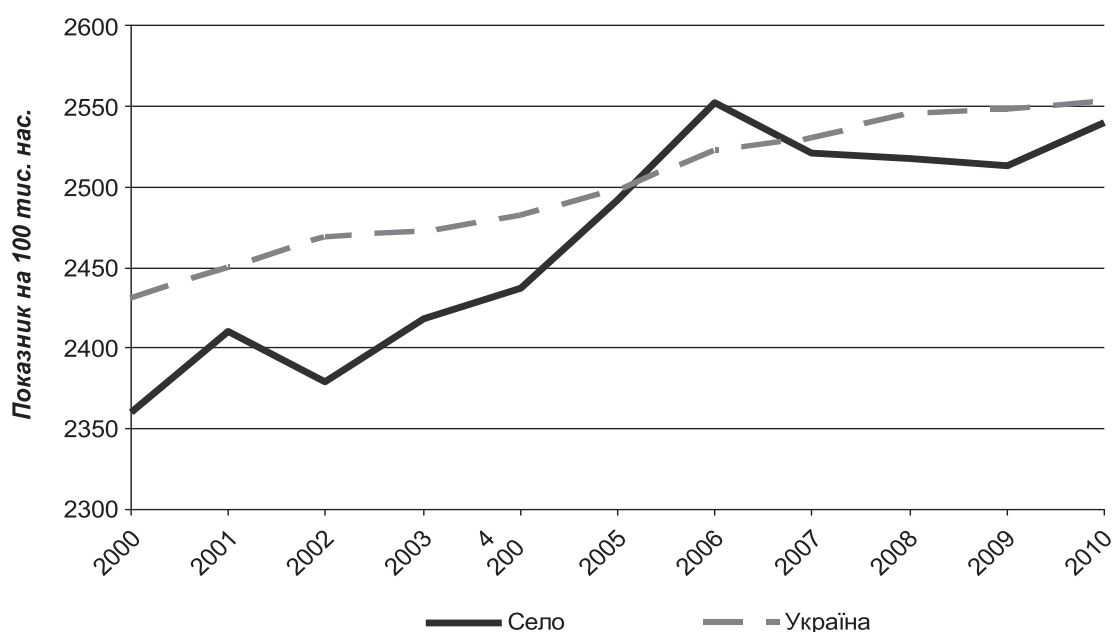
За даними Центру медичної статистики МОЗ України впродовж 2010 р. за психіатричною допомогою звернулося 368543 сільських жителів, що в порівнянні з 2000 р. було менше на 7964 особи, або на 2,1%.

У 2010 р. показник загальної захворюваності (поширеності) психічних та поведінкових розладів склав 2539,3 на 100 тис. сільського населення і збільшився в порівнянні з 2000 р. на 7,6%.

Слід відзначити, що максимальним зазначений показник був у 2006 році і становив 2552,55 на 100 тис. сільського населення.

Показники поширеності психічних та поведінкових розладів у сільського населення дуже помітно різнилися між собою і в динаміці з 2000 по 2010 р.р. (мал. 1).

При аналізі даних, що характеризують загальну захворюваність (поширеність) психічних та поведінкових розладів за 3 основними групам (психотичні психічні розлади, непсихотичні психічні розлади та розумова відсталість) встановлено що протягом зазначеного періоду абсолютне число хворих і показники поширеності змінилися по-різному.

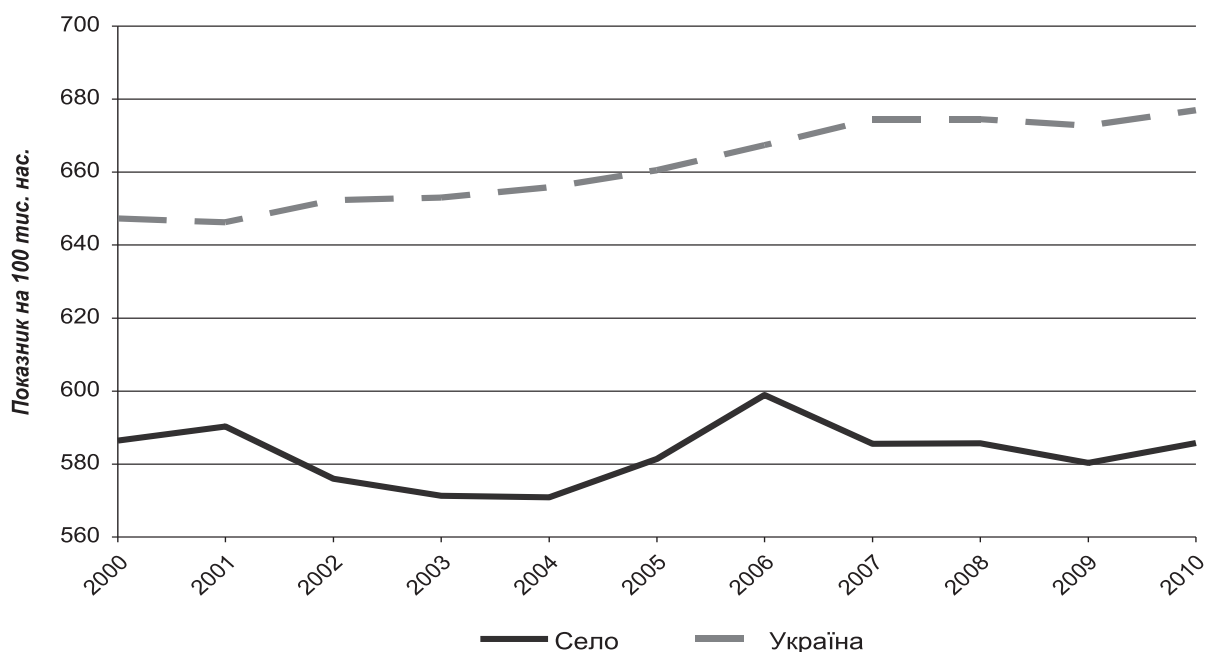

Мал. 1. Динаміка показника загальної захворюваності розладів психіки та поведінки у сільського населення у 2000 - 2010 роках

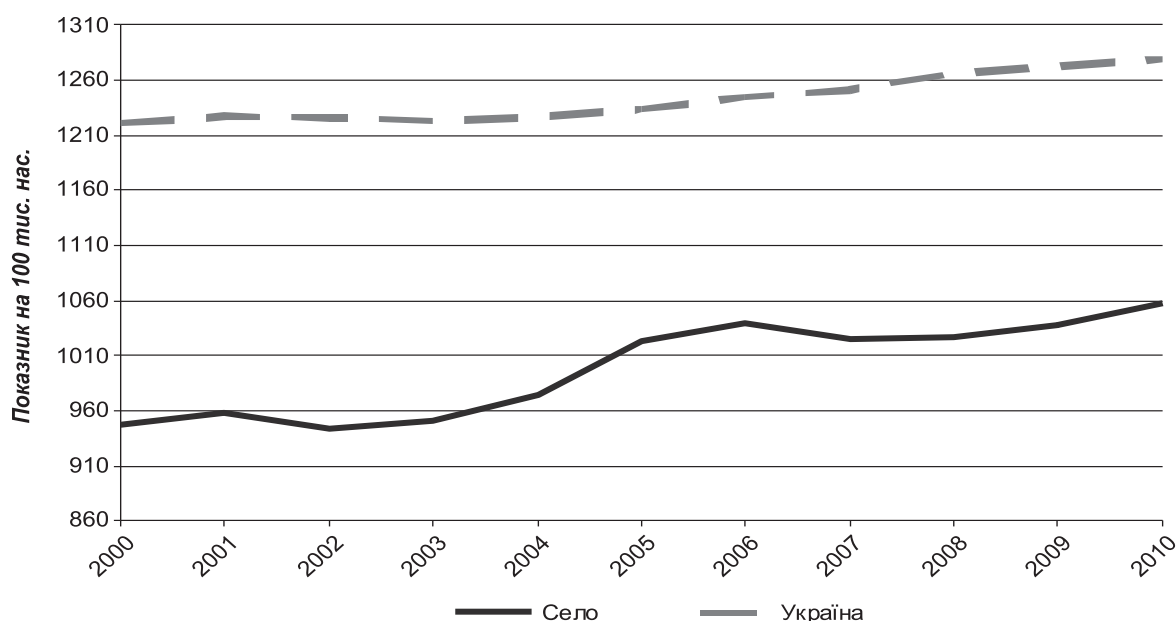
Так, число хворих на розлади психіки психотичного характеру зменшилося на 9,1%, склавши в 2010 р. 85016 осіб. При цьому в окремі роки число хворих то дещо зростало, то знижувалося. Зокрема в 2006 р. в порівнянні з 2004 р. число хворих збільшилося на 2,1%. Показник загальної захворюваності розладів психіки психотичного характеру за 11 років зменшився з 586,45 до 585,8 на 100 тис. населення. Максимальним зазначений показник був у 2006 році, оскільки збільшилося абсолютне число хворих (мал. 2).

Найбільше число хворих в контингенті зареєстрованих хворих складають хворі з неспсихотичними психічними розладами. Їх число за 11 років збільшилося з 150930 до 153425 осіб, або на 1,7%.

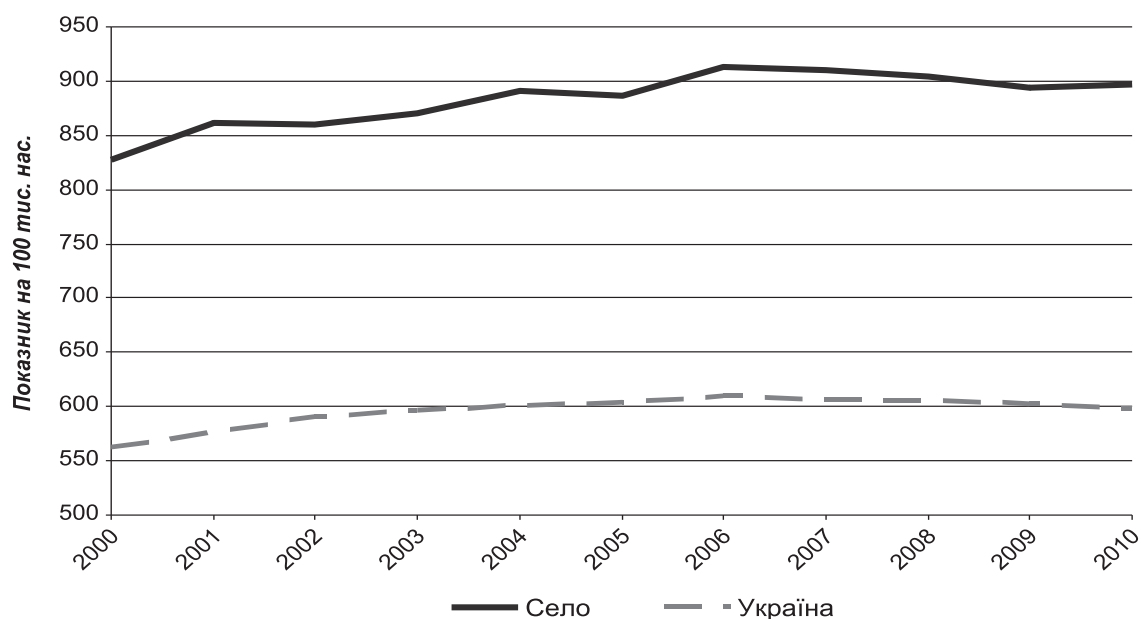
Показник загальної захворюваності розладів психіки та поведінки неспсихотичного характеру зріс з 946,27 до 1057,1 на 100 тис. населення, або на 11,7%. Збільшення числа хворих і показника загальної захворюваності розладів психіки та поведінки неспсихотичного характеру відбувалося безперервно впродовж усього 11-річного періоду (мал. 3).

Мал. 2. Динаміка загальної захворюваності розладів психіки та поведінки психотичного характеру у сільського населення протягом 2000 – 2010 рр.

Мал. 3. Динаміка загальної захворюваності на розлади психіки та поведінки неспсихотичного характеру у сільського населення протягом 2000 – 2010 р.р.

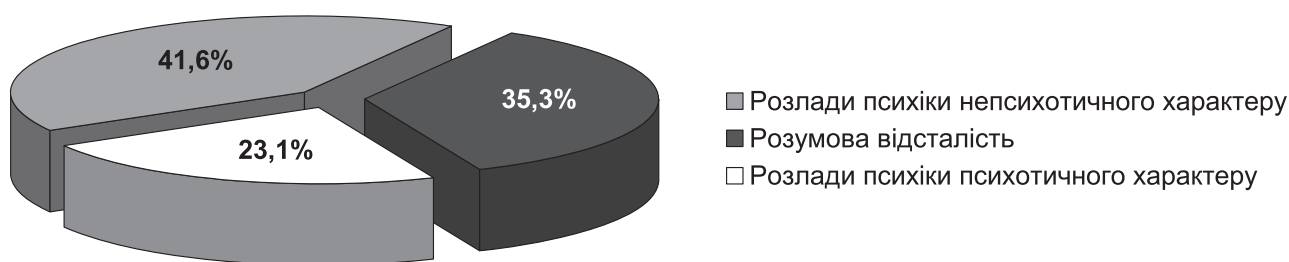
Мал. 4. Динаміка загальної захворюваності на розумову відсталість у сільського населення протягом 2000 – 2010 р.р.

Число хворих розумовою відсталістю за 11 років зменшилося менше, ніж число хворих на розлади психіки психотичного характеру, а саме з 132039 до 130102 осіб, або на 1,5%. Показник загальної захворюваності на розумову відсталість збільшився з 827,82 до 896,4 на 100 тис. населення, або на 8,3% (мал. 4).

Слід зазначити, що число хворих і показник загальної захворюваності на розумову відсталість по усіх

роках перевищували число хворих і показник захворюваності на розлади психіки психотичного характеру.

У структурі контингенту зареєстрованих хворих у 2010 р. переважали хворі з неспсихотичними психічними розладами (41,6%), на другому ранговому місці знаходилися хворі на розумову відсталість (35,3%), на третьому - хворі на розлади психіки психотичного характеру (23,1%).

Мал. 5. Структура поширеності розладів психіки та поведінки у сільського населення у 2010 році

В порівнянні з 2000 р. у структурі хворих зміни були незначні: збільшився відсоток хворих з неспсихотичними психічними розладами (на 1,5%) і дещо зменшився відсоток хворих на розлади психіки психотичного характеру (на 1,7%) і розумовою відсталістю (на 0,2%).

Таким чином, з 2000 по 2010 р.р. показник психічних та поведінкових розладів у сільського населення збільшився в цілому, абсолютне число хворих, що звернулися за допомогою зменшилося на 2,1%.

Упродовж 11 років збільшилися і число хворих, і

показник загальної захворюваності на розлади психіки неспсихотичного характеру, число хворих і показник загальної захворюваності розладів психіки і поведінки психотичного характеру зменшився, показник загальної захворюваності розумової відсталості збільшився на 8,3%.

В регіонах України показники загальної захворюваності психічними та поведінковими розладами у сільського населення розрізнялися досить істотно навіть за 3 основним групам захворювань (таблиця 1).

Таблиця 1

Максимальні та мінімальні показники поширеності психічних розладів у сільського населення в адміністративних територіях України у 2010 році

	Показники поширеності (на 100 тис. нас.)		
	в цілому по Україні	мінімальний показник	максимальний показник
Психічні розлади - всього	2539,3	2022,6 (АР Крим)	3218,6 (Херсонська область)
Розлади психіки психотичного характеру	585,8	472,6 (Кіровоградська область)	807,2 (Харківська область)
Непсихотичні психічні розлади	1057,1	636,8 (Запорізька область)	1368,0 (Івано-Франківська область)
Розумова відсталість	896,4	482,3 (Донецька область)	1458,1 (Одеська область)

Число хворих, що звернулися за допомогою з вперше в житті встановленим діагнозом психічного розладу в 2010 р. складало 29758 осіб (2000 р. - 37103 особи) і зменшилось за 11 років на 19,8 %. Показник первинної захворюваності зменшився на 11,9 % з 232,62 у 2000 році до 205,0 на 100 тис. населення у 2010 році (мал. 6).

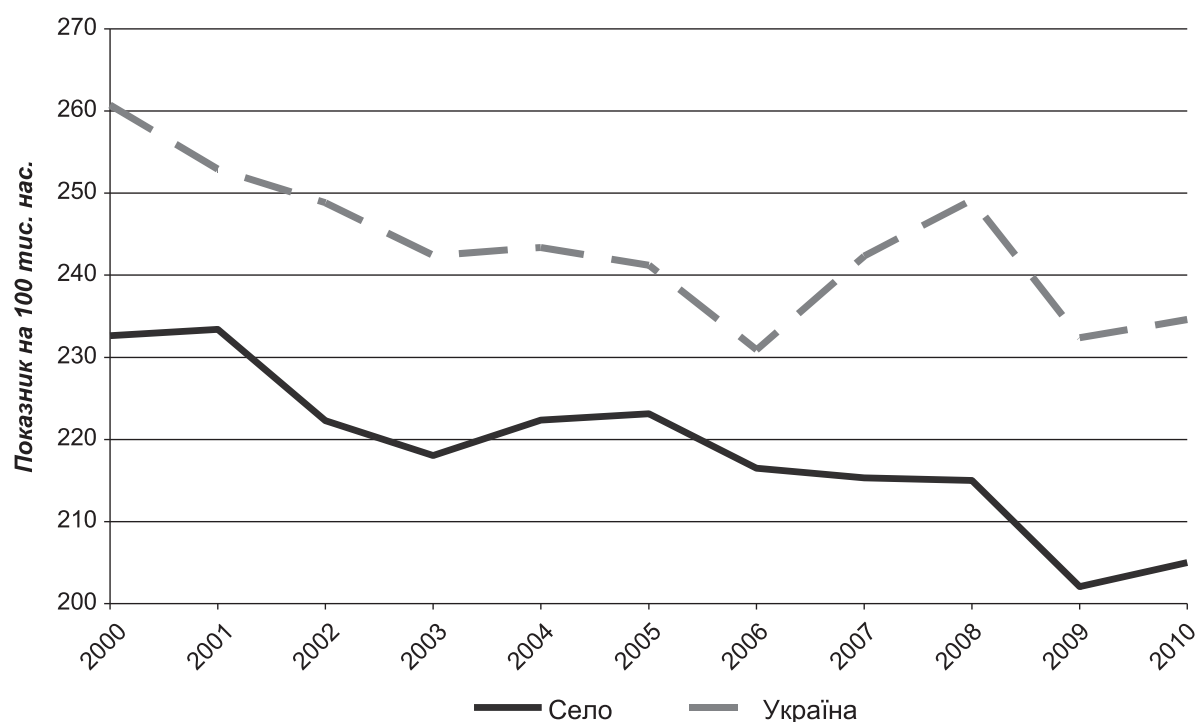
Слід зауважити, що за трьома основними групами розладів і абсолютні числа хворих, і показники первинної захворюваності за 11 років мали тенденцію до зниження.

Так, число вперше виявлених хворих на розлади психіки психотичного характеру в цілому за даний

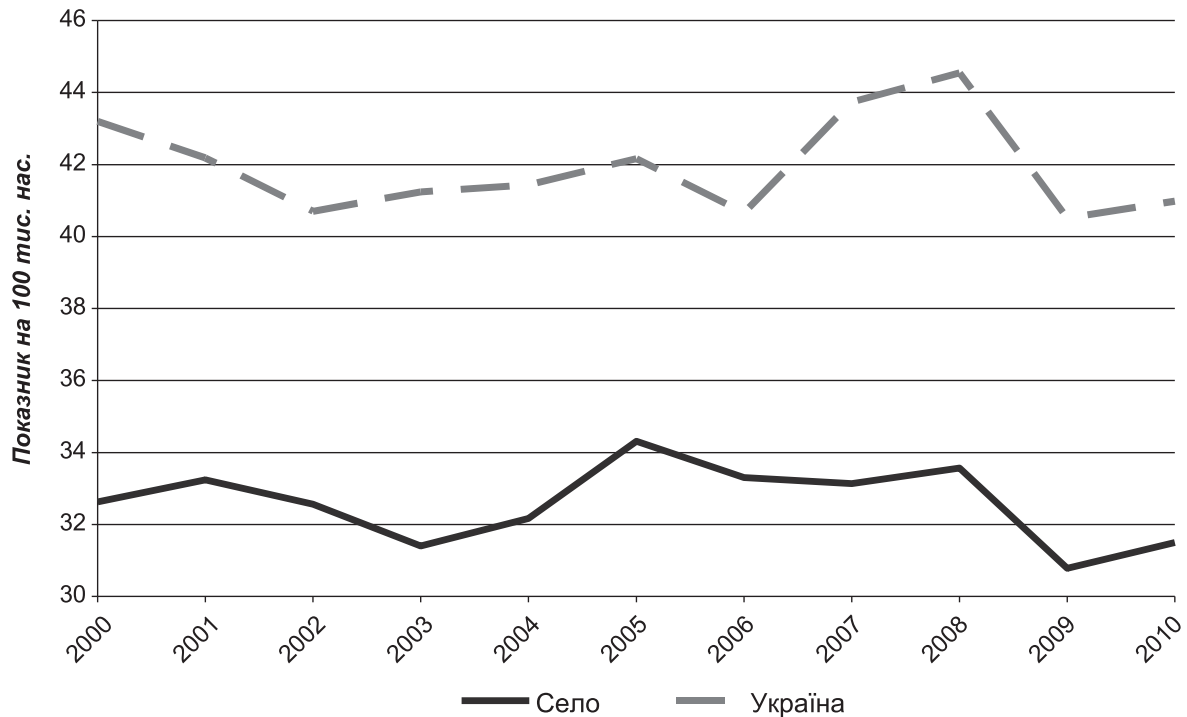
період зменшилося на 12,2%. Показник захворюваності в цілому за зазначений період також зменшився на 3,5%.

Число вперше виявлених хворих на розумову відсталість з 2000 по 2010 р. істотно зменшилося (на 48,6%), склавши в 2010 р. 4337 хворих. Показник первинної захворюваності розумовою відсталістю зменшився з 55,96 до 29,9 на 100 тис. сільського населення.

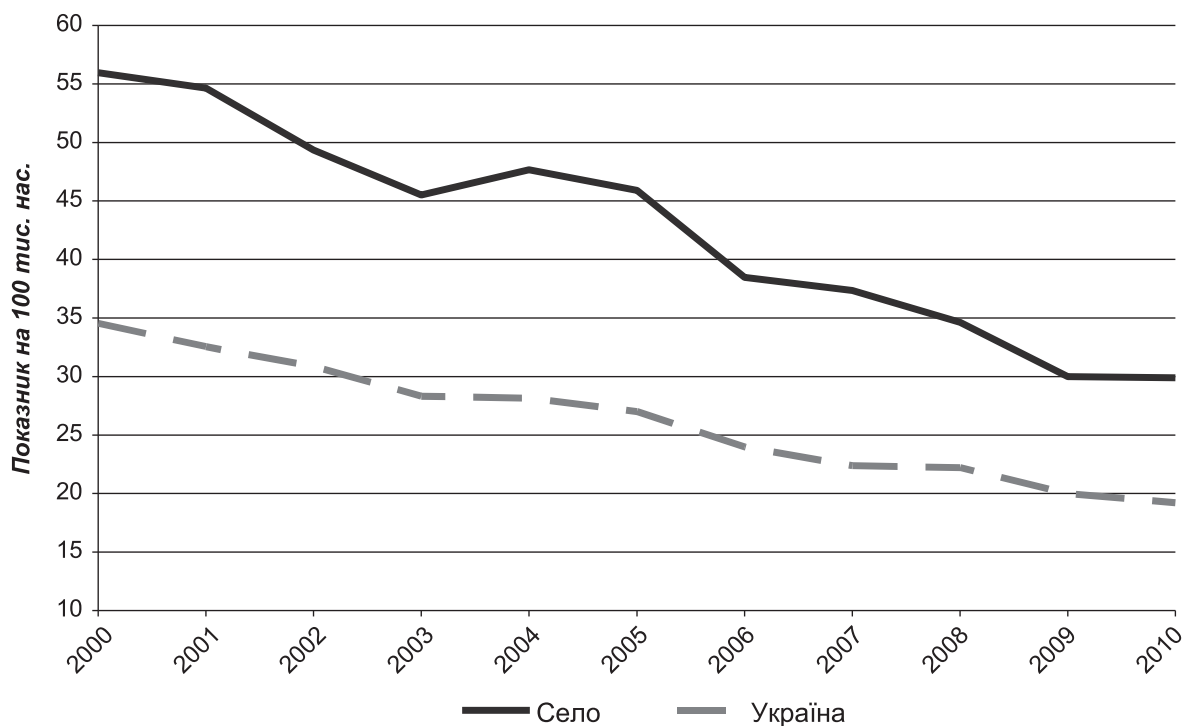
Слід зазначити, що не зважаючи на суттєве зниження як загального числа хворих розумовою відсталістю, так і показника первинної захворюваності контингент хворих із розумовою відсталістю, і показник загальної захворюваності в цілому, не скорочується.

Мал. 6. Динаміка первинної захворюваності на розлади психіки та поведінки у сільського населення протягом 2000 -2010 р.р.

Мал. 7. Динаміка показника первинної захворюваності на розлади психіки та поведінки психотичного характеру у сільського населення протягом 2000 -2010 р.р.

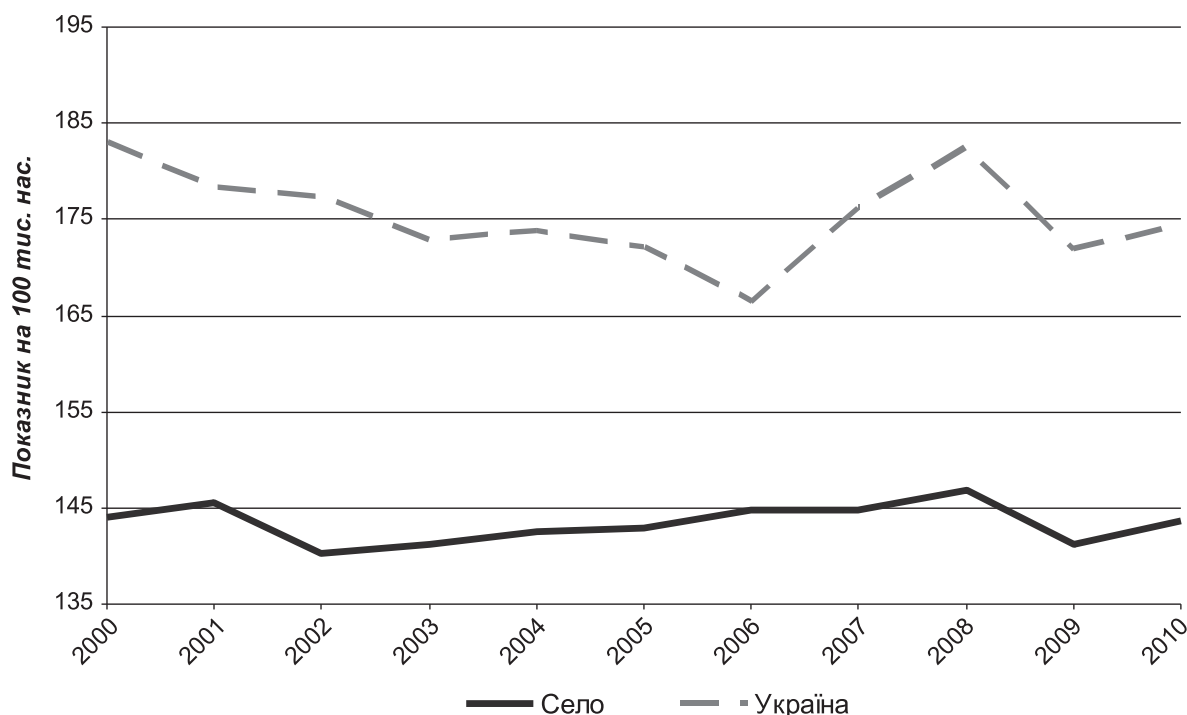

Мал. 8. Динаміка показника первинної захворюваності на розумову відсталість у сільського населення протягом 2000-2010 р.р.

Найбільше число хворих у загальному числі як вперше виявлених, так і в контингенті хворих, становили хворі з непсихотичними психічними розладами.

Проте, з 2000 по 2010 роки спостерігалось скорочення числа вперше виявлених хворих (на 9,2%).

Показник первинної захворюваності непсихотичними психічними розладами незначно зменшився з 144,03 до 143,7 на 100 тис. сільського населення.

Мал. 9. Динаміка показника первинної захворюваності на розлади психіки та поведінки непсихотичного характеру у сільського населення протягом 2000-2010 рр.

У структурі хворих з уперше в житті встановленим діагнозом психічного розладу 70,1% складали хворі з непсихотичними психічними розладами, 15,4% доводилось на хворих з розладами психіки психотичного характеру і 14,6% - на хворих розумовою відсталістю.

В порівнянні з 2000 роком зміни в структурі хворих з уперше в житті установленим діагнозом були наступні: зменшився відсоток хворих розумовою відсталістю (на 9,49%) та збільшився відсоток хворих з розладами психіки психотичного характеру (на 1,32%) і хворих непсихотичними психічними розладами (на 8,16%).

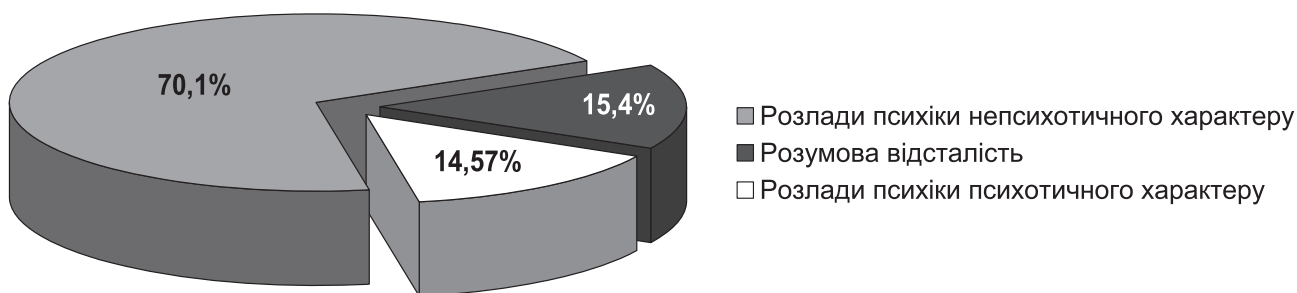
Таким чином, за період з 2000 по 2010 р. зменшилося абсолютне число хворих з вперше в житті встановленими діагнозом і зменшилися показники первинної захворюваності в цілому по психічних розладах в 3 основних групах розладів (розладами психіки психотичного характеру, непсихотичними психічними роз-

ладами та розумовою відсталістю).

У цілому показники первинної захворюваності розладів психіки та поведінки у сільського населення України різнилися в 3,6 разу - від 106,6 в Донецькій області до 382,0 на 100 тис. сільського населення в Житомирській (таблиця 2).

Так, захворюваність на розлади психіки психотичного характеру у сільського населення розрізнялася в 4,6 разу - від 19,6 в Дніпропетровській області до 89,7 на 100 тис. сільського населення в Луганській області. Розрив між мінімальним і максимальним рівнями захворюваності на розлади психіки непсихотичного характеру у сільського населення досягав 4,7 разу - від 62,3 в Донецькій області до 290,7 на 100 тис. сільського населення в Житомирській області.

В групі розумової відсталості розрив між мінімальним і максимальним рівнями захворюваності досягав

Мал. 10. Структура захворюваності розладів психіки та поведінки у сільського населення у 2010 році

Таблиця 2

Максимальні та мінімальні показники первинної захворюваності психічними розладами у сільського населення в адміністративних територіях України у 2010 році

	Показники захворюваності (на 100 тис. нас.)		
	в цілому по Україні	мінімальний показник	максимальний показник
Психічні розлади - всього	205,0	106,6 (Донецька область)	382,0 (Житомирська область)
Розлади психіки психотичного характеру	31,5	19,6 (Дніпропетровська область)	89,7 (Луганська область)
Непсихотичні психічні розлади	143,7	62,3 (Донецька область)	290,7 (Житомирська область)
Розумова відсталість	29,9	16,7 (Рівненська область)	63,3 (Херсонська область)

3,8 разу - від 16,7 в Рівненській області до 63,3 в Херсонській області.

Висновки

Аналіз показника загальної захворюваності розладів психіки та поведінки серед сільського населення України протягом 2000-2010 років свідчить як про його зростання в цілому, так і у двох основних групах (розлади психіки непсихотичного характеру і розумова відсталість). Особливо помітно збільшився показник поширеності розладів психіки непсихотичного характеру. Показник поширеності розладів психіки психотичного характеру незначно зменшився. В адміністративних територіях країни виявлено значні відмінності в рівнях загальної поширеності психічних розладів у сільського населення.

Первинна захворюваність психічними розладами у сільського населення зменшилася як в цілому так і у 3 основних групах (розлади психіки непсихотичного характеру, розлади психіки психотичного характеру і розумова відсталість). В регіонах України також виявлено значні відмінності в рівнях первинної захворюваності психічних розладів у сільського населення.

Таким чином, до 2010 р. в стані психічного здоров'я сільського населення України зберігаються тенденції зростання контингенту зареєстрованих хворих.

У структурі як первинної так і загальної захворюваності у сільських жителів переважали психічні розлади непсихотичного характеру.

Результати проведеного аналізу дозволяють окреслити основні пріоритетні напрями удосконалення організації надання психіатричної допомоги сільському населенню, зокрема необхідні обсяги медико-соціальної допомоги, шляхи удосконалення лікувально-діагностичного процесу, профілактичних заходів тощо.

Література:

1. Щорічна доповідь про результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2008 рік /за ред. В.М. Князевича. – К.: МОЗ України, ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України, 2009. – 384 с.
2. Здоров'я населення: статистичні та економічні методи його вивчення: (навч. пос. керуючого типу) – 3-тє вид. /В.М. Лобас, М. Гарина, Л. Мостіпака (та ін.); ЦМК МОЗ України. – Донецьк, 2004. – 222 с.
3. Руководство по организации и анализу деятельности учреждений здравоохранения и их структурных подразделений /В.Ф. Москаленко, Г.В. Бесполудина, И.С. Витенко (и др.). – Киев, Луганск, 2006. – 130 с.
4. Організація та управління охороною здоров'я (соціально-психологічні та організаційно-управлінські аспекти) /В.М. Лобас, Г.В. Бесполудіна, Г.О. Слабкий (та ін.); ЦМК, 2005 – 140 с.

ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЩИХ ЗАКОНОМЕРНОСТЕЙ ПСИХИЧЕСКОГО ЗДОРОВЬЯ СЕЛЬСКОГО НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ

О.Н. Зинченко

Статья изучает тенденции и закономерности заболеваемости населения. Проведен анализ этого явления, результаты которого позволяют очертить основные приоритетные направления совершенствования организации предоставления психиатрической помощи сельскому населению. Отмечается, что изучение данной проблемы является важной составляющей решения и планирования стратегических заданий развития отрасли здравоохранения.

Ключевые слова: психические расстройства, заболеваемость, распространенность, сельское население, психиатрическая помощь

GENERAL APPROPRIATENESS CHARACTERISTIC OF VILLAGE POPULATION'S MENTAL HEALTH OF UKRAINE

O.N. Zinchenko

The article studies tendency and appropriateness of population morbidity.

Analyzed this phenomenon were find results which give possibility to show the main priorities directions of organization improvement of psychiatry help to village population. In article stressed that study of a given problem is one of the main component of resolving and planning of strategy tasks for health care area development.

Keywords: mental disorders, morbidity, prevalence, village population, psychiatry help